

แบบฟอร์มส่งชื่อเรื่องผลงาน และผู้นำเสนอผลงาน
 โครงการประชุมวิชาการการจัดการความรู้ เขตสุขภาพที่ 3 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564
 หน่วยงานทันตกรรม โรงพยาบาลตากลี จังหวัดนครสวรรค์

ลำดับ	ชื่อเรื่องผลงาน	ชื่อผู้นำเสนอ	ตำแหน่ง	สถานที่ปฏิบัติงาน	ประเภทผลงาน			
					วิจัย	ผลงาน เด่น	นวัตกรรม	Best Practice
1	การรักษาฟันหน้าล่างสบคร่อมฟันหน้าบน ในระยะชุดฟันน้ำนม	นางสาววาสนา สุวรรณฤทธิ	ทันตแพทย์ ชำนาญการ	โรงพยาบาลตากลี จังหวัดนครสวรรค์				/

ประเภทผลงาน : Best Practice

ชื่อเรื่อง : การรักษาฟันหน้าล่างสบคร่อมฟันหน้าบนในระยะชุดฟันน้ำนม

ชื่อเจ้าของผลงาน : นางสาววาสนา สุวรรณฤทธิ์ ตำแหน่งทันตแพทย์ชำนาญการ

หน่วยงานทันตกรรม โรงพยาบาลตาคี จังหวัดนครสวรรค์

ประเด็นและปัญหา

ภาวะฟันหน้าล่างสบคร่อมฟันหน้าบน (Anterior crossbite) เป็นความผิดปกติของการสบฟันชนิดหนึ่ง ที่มีฟันหน้าล่างยื่นอยู่ต่อฟันหน้าบน (Negative overjet) โดยไม่มีการสบยื่นของฟันหน้าบนออกมา (Absence of overbite)⁽¹⁻³⁾ อุบัติการณ์การเกิดภาวะนี้ในระยะชุดฟันน้ำนมประมาณ 6-8 %^(3,4) สาเหตุอาจเกิดจากฟัน (Dental) กะโหลกศีรษะ (Skeletal) พฤติกรรมที่ผิดปกติของผู้ป่วย (Functional habit) หรือหลายสาเหตุร่วมกัน⁽⁵⁾ การแก้ไขภาวะการสบฟันผิดปกติตั้งแต่ระยะชุดฟันน้ำนมหรือก่อนช่วงที่จะมีการเจริญสูงสุดของขากรรไกรและใบหน้า จะช่วยเพิ่มขนาดของขากรรไกร ทำให้ฟันเรียงสวยขึ้น ลดการสึกกร่อนของฟัน ป้องกันเนื้อเยื่อปริทันต์ถูกทำลาย ลดอันตรายที่จะเกิดกับข้อต่อขากรรไกร ช่วยแก้ไขความสัมพันธ์ของฟัน กระดูกขากรรไกรรวมถึงกะโหลกศีรษะให้ดีขึ้น ลดความรุนแรงการสบฟันผิดปกติในชุดฟันแท้ แต่สิ่งที่ทันตแพทย์ต้องพิจารณาก่อนการรักษา คือ ความร่วมมือของผู้ป่วยและผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การรักษาในระยะชุดฟันน้ำนมประสบความสำเร็จ^(5,6) แนวทางการรักษามีทั้งแบบการใส่เครื่องมือชนิดถอดได้ เช่น การใส่ Acrylic bite plane, Acrylic retainer with lingual spring หรือ lip bumper การใส่เครื่องมือชนิดติดแน่น เช่น Fixed appliance with spring^(5,7) และการรักษาด้วยวิธีการยึดติดด้วย cement (Cemented appliances) เช่น การทำครอบฟันเหล็กไร้สนิม (Stainless steel crown) การทำครอบฟันชนิดสีเหมือนฟัน (Composite crown)⁽⁷⁾

วัตถุประสงค์

นำเสนอวิธีการรักษาทางทันตกรรม ในผู้ป่วยเด็กที่มีความผิดปกติของการสบฟัน แบบฟันหน้าล่างสบคร่อมฟันหน้าบนในระยะชุดฟันน้ำนม

วิธีดำเนินการ

รายงานผู้ป่วย : ผู้ป่วยเด็กหญิงไทยอายุ 4 ปี 11 เดือน ผู้ปกครองพามาพบทันตแพทย์ เพื่อตรวจฟัน เนื่องจากสังเกตเห็นลูกมีฟันหน้าล่างสบคร่อมฟันหน้าบนและต้องการรับการรักษา จากการซักประวัติทางการแพทย์ ผู้ปกครองปฏิเสธโรคประจำตัว การแพ้ยาและสารต่างๆ พัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาปกติ ไม่เคยพบทันตแพทย์เพื่อรับการรักษาทางทันตกรรม ตรวจลักษณะโครงสร้างของใบหน้า ขากรรไกร เนื้อเยื่ออ่อน พบว่า ปกติ ตรวจในช่องปากมีฟันน้ำนมครบ 20 ซี่ รูปร่างปกติ ฟันกรามสบแบบ mesial step

ทั้ง 2 ข้าง ซ้าย-ขวา ฟันหน้าล่าง ตั้งแต่บริเวณ mesial cusp ของฟันซี่ 74-84 สบคร่อมฟันหน้าบนทั้ง 6 ซี่ ตั้งแต่ซี่ 53-63 จากการซักประวัติเพิ่มพบว่าผู้ป่วยมีนิสัยชอบยื่นคางเพื่อเคี้ยวอาหารและพูด ตั้งแต่ฟันเริ่มขึ้น ทำให้ติดเป็นนิสัย (functional habit) เกิดฟันหน้าล่างสบคร่อมฟันหน้าบน เมื่อต้องทำการแก้ไข ผู้ปกครอง ผู้ป่วยและทันตแพทย์ ต้องร่วมมือกันเพื่อให้พฤติกรรมดังกล่าวหายไป โดยผู้ปกครองให้กำลังใจ ส่งเสริม พฤติกรรมเชิงบวก กระตุ้นให้ผู้ป่วยหยุดพฤติกรรม ส่วนผู้ป่วยต้องพยายามหยุดพฤติกรรมที่ตนเองเป็นอยู่ให้ได้ ทันตแพทย์เป็นผู้ออกแบบเครื่องมือ อธิบายแผนการรักษา ทางเลือกการรักษาให้ผู้ปกครองและผู้ป่วย ข้อดี-ข้อเสีย ของเครื่องมือที่ใช้รักษา เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการรักษาต้องอาศัยความร่วมมือของผู้ป่วยอย่างมาก เพื่อให้การรักษาประสบความสำเร็จ แจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงข้อจำกัดของการรักษาในระยะชุดฟันน้ำนม คือ การแก้ไขความผิดปกติเบื้องต้นเท่านั้น เมื่อเข้าสู่ระยะฟันแท้หากมีความผิดปกติเกิดขึ้นอีก อาจต้องแก้ไข เพิ่มเติม เนื่องจากผู้ป่วยเด็กจะยังมีการเจริญของขากรรไกรและใบหน้าเปลี่ยนแปลงไปตามอายุที่เพิ่มขึ้น เมื่อ ผู้ปกครองและผู้ป่วยตกลงยินยอมเข้ารับการรักษา ทันตแพทย์ถ่ายรูปภายนอกและภายในช่องปาก ถ่ายภาพ รังสี พิมพ์ปากเพื่อทำแบบจำลองฟัน ไว้เปรียบเทียบก่อนและหลังการรักษา จัดทำเครื่องมือจัดฟันชนิดถอดได้ ใส่ให้กับผู้ป่วย นัดปรับเครื่องมือทุกๆ 1 เดือน ปรับพฤติกรรมผู้ป่วยโดยวิธีการสร้างความคุ้นเคย เพื่อให้ผู้ป่วย เกิดความไว้วางใจในตัวทันตแพทย์ ร่วมกับใช้วิธีการบอก-แสดง-ทำ (Tell-Show-Do) อธิบายทุกขั้นตอนของ การรักษาให้แก่ผู้ป่วยทราบ ทำให้ผู้ป่วยให้ความร่วมมือได้ดีตลอดการรักษา ให้ทันตสุขศึกษาแก่ผู้ปกครองและ วางแผนติดตามผลการรักษา

ผลการรักษา

สามารถแก้ไขความผิดปกติของการสบฟัน ชนิดฟันหน้าล่างสบคร่อมฟันหน้าบนในระยะชุดฟันน้ำนม ได้สำเร็จ วางแผนติดตามผลการรักษาในระยะยาว เริ่มที่ 1 เดือน 3 เดือนและทุกๆ 6 เดือน ไปจนกว่าฟันแท้ จะขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับ

ฟันหน้าบนของผู้ป่วยเคลื่อนมาอยู่ต่อฟันหน้าล่างและสบฟันได้ปกติ ฟันเรียงตัวสวยขึ้นผู้ป่วยมีความ มั่นใจในตัวเองเพิ่มมากขึ้น ขนาดพื้นที่ของขากรรไกรบนเพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์ของฟัน กระดูกขากรรไกรรวมถึง กะโหลกศีรษะดีขึ้น เนื่องจากไม่ถูกขัดขวางด้วยฟันหน้าล่าง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ความร่วมมือของตัวผู้ป่วยตลอดระยะเวลาการรักษา ความใส่ใจของผู้ปกครองในการพาผู้ป่วยมาตาม นัดติดตามการใส่เครื่องมือทุกครั้งและดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยให้ดีอยู่เสมอ ทันตแพทย์วางแผนการ รักษาได้อย่างเหมาะสม

บทวิจารณ์

การรักษาในผู้ป่วยรายนี้ เป็นการรักษาในผู้ป่วยเด็ก ที่สาเหตุความผิดปกติไม่ได้เกิด จากฟัน (dental) เนื่องจากมีความผิดปกติของฟันจำนวนหลายซี่ และไม่ใช่ความผิดปกติในส่วนของกะโหลกศีรษะ (skeletal) เพราะจากการตรวจภายในและภายนอกช่องปากพบว่า ผู้ป่วยมีลักษณะโครงสร้างใบหน้าผิดปกติ จากการซักประวัติสาเหตุของความผิดปกติ เกิดจากพฤติกรรมของผู้ป่วย (functional habit) ยื่นคางเพื่อเคี้ยวอาหารและพูด อย่างไรก็ตามการรักษาในระยะฟันน้ำนม การเจริญของขากรรไกรและใบหน้ายังไม่สมบูรณ์ ดังนั้นมีโอกาสที่จะเกิดความผิดปกติซ้ำได้ในระยะฟันแท้ การแก้ไขในระยะฟันน้ำนมจึงเป็นการแก้ไขความผิดปกติของโครงสร้างใบหน้า ขากรรไกรและฟันเบื้องต้น ช่วยให้การรักษาขั้นต่อไปไม่ยุ่งยากซับซ้อนและลดระยะเวลาการรักษา (8,9) การรักษาด้วยวิธีการใช้เครื่องมือจัดฟันชนิดถอดได้ (removable appliance) เวลาในการรักษา ประมาณ 7 วัน - 6 เดือน ขึ้นกับความระดับความผิดปกติและความร่วมมือของผู้ป่วย (7) ภายหลังจากการรักษา อาจต้องคงสภาพของเครื่องมือไว้ก่อน เพื่อป้องกันพฤติกรรมของผู้ป่วยกลับมาและการคืนกลับของฟันที่ได้รับ การแก้ไขเรียบร้อยแล้ว (10) และควรมีการติดตามการรักษาระยะยาว จนถึงระยะฟันแท้เพื่อให้แน่ใจถึงผลสำเร็จของการรักษา หากมีความผิดปกติเกิดขึ้น ทันตแพทย์สามารถแก้ไขหรือส่งต่อทันตแพทย์จัดฟันได้ใน ระยะเวลาที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

การรักษาด้วยวิธีการใช้ removable appliance เป็นวิธีการแก้ไขภาวะฟันหน้าล่างสบคร่อมฟันหน้า บนที่ง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน หากได้รับการวินิจฉัยที่ถูกต้อง ประกอบกับได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและผู้ป่วย ทันตแพทย์เฉพาะทางทันตกรรมสำหรับเด็กสามารถถ่ายทอดความรู้ ให้กับทันตแพทย์ทั่วไป เพื่อแก้ไข ความผิดปกติเบื้องต้น เพื่อลดการส่งต่อและการเดินทางของผู้ป่วยในพื้นที่ ที่ไม่มีทันตแพทย์เฉพาะทางทันตกรรมสำหรับเด็กได้

เอกสารอ้างอิง

1. Carvalho AC, Paiva SM, Scarpelli AC, Viegas CM, Ferreira FM, Pordeus IA. Prevalence of malocclusion in primary dentition in a population-based sample of Brazilian preschool children. *EJPD*. 2011;12:107-11.
2. Bjork A, Krebs AA, Solow B. A method for epidemiological registration of malocclusion. *Acta Odont. Scand*. 1964; 22:27-41.
3. Zhou X, Zhang Y, Wang Y, Zhang H, Chen, Liu LY. Prevalence of Malocclusion in 3 to 5 Year-Old Children in Shanghai, China. *Int J Environ Res Public Health*. 2017;14:1-10.
4. Nanda RS, Khan I, Anand R. Age Changes in the Occlusal Pattern of Deciduous Dentition. *J Dent Res*. 1973:221-4.
5. American academy of pediatric Dentistry. Guideline on Management of the Developing Dentition and Occlusion in Pediatric Dentistry. *AAPD*. 2009;32:213-25.
6. Oliveira ACB, Paiva SM, Campos MR, Czeresniak D. Factors associated with malocclusions in children and adolescents with Down syndrome. *AJODO*. 2008;489:1-8.
7. Borrie F, Bearn D. Early correction of anterior crossbites : a systematic review. *J Orthod*. 2011;38:175-84.
8. Jirgensone I, Liepa A, Abeltins A. Anterior crossbite correction in primary and mixed dentition with removable inclined plane (Bruckl appliance). *SBDMJ*. 2008;10:140-44.
9. Ngan PW, Wei SHY, Yen PKY. Orthodontic treatment of the primary dentition. *JADA*. 1998;116:336-40.
10. Littlewoods SJ, Kandasamy S, Huang G. Retention and relapse in clinical practice. *Australian Dental Journal*. 2017;62:51-7.

รูปถ่ายในช่องปากก่อนการรักษา ระหว่างการรักษาและหลังการรักษา

ก่อนการรักษา



ใส่เครื่องมือ



follow up ครั้งที่ 1



follow up ครั้งที่ 2



follow up ครั้งที่ 3



รูปถ่ายในช่องปากก่อนการรักษา ระหว่างการรักษาและหลังการรักษา

follow up ครั้งที่ 4



follow up ครั้งที่ 5



follow up ครั้งที่ 6
เสร็จสิ้นการรักษา



follow up ครั้งที่ 7
ภายหลังการรักษา 1 เดือน

